

De fabel van landgoed Oostbroek

Start

Verzamelen vóór de haag. Een IVN-er staat voor de opening en draagt het volgende vers voor:

Wees welkom gasten hier vandaag,
wij ontvangen u met genoeg.
Treedt binnen door deze dikke haag
om de natuur weer eens te proeven!

De stemming hier is opperbest:
onder het fris lentegroen
zijn kikkers aan het paren.
Vogels bouwen aan een nest,
nog mooier dan andere jaren.

Ik houd u nu niet langer op,
treedt binnen in de gaarde
met blote voeten in het gras,
de handen in de aarde.
De schone van Boskoop vaart er wel,
Zoethooilaars denkt het zijne,
Winterjan geeft vruchten af,
Betuws Kwets heel kleine.
En de zwijnenkeutelper?
Ach, die hangt er al niet meer.

Hopelijk krijgt u nu al zin,
treedt dan snel de gaarde in!

Met een uitnodigend gebaar doet de IVN-er een stap opzij; de wandeling kan beginnen.

Eerste brug: Verleden.

Halverwege de brug staat een acteur. Als de eerste wandelaars in het zicht komen worden ze verwelkomd met de volgende woorden:

Welkom in het moeras. Kom maar over de brug!

Terwijl u loopt en oppast niet in de modder terecht te komen zal ik u een verhaal vertellen. Er zit hier in het moeras namelijk een bejaarde kikvors. Ja, daar rechts ongeveer, onder die bladeren heeft hij al twintig jaar zijn eigen poeltje. Oh, hij heeft u geloof ik wat te zeggen. Hij heet u vreselijk welkom in dit bos hier, het water het weiland, etcetera, namens alle bewoners. Hij is het hoofd van de eh, het Instituut voor de bescherming van Oostbroek, sinds kort zelfs de directeur. Geboortjaar 1983, dat zal u bekend voorkomen. In dat bijzondere jaar, toen voor het eerst een provinciaal IVN-consulent in Utrecht actief werd, begon deze kikker vanuit het dril dat zijn moeder had afgescheiden als kikkervisje de poel te verkennen. En daar viel een

hoop te ontdekken, neemt u dat maar van mij aan. Op een dag, toen onze huidige directeur een donker hoekje inzwom klonk er een oorverdovende rauwe KWAAK. Een enorme golf dreef hem terug naar het midden van de vijver. Maar onze kikker, niet voor niks nu directeur natuurlijk, bezat ware leiderschapskwaliteiten en liet dat niet op zich zitten. Dapper zwom hij nogmaals het donkere hoekje in. KWAAK!, een golf. Maar dit keer was het visje snel achter een blad gezwommen en kon hij de voortbrenger van dit geluid recht in de ogen zien. Het was een oude, oeroude puistige pad. Wie hem zag kon zich niet voorstellen dat hij er ooit niet geweest was. ‘Bij de monniken en nonnen’, sprak het dier. ‘Zo’n dapper kikkervisje heb ik nog nooit gezien’. ‘En dat zegt heel wat, want toen abt Ludolf hier in 1225 zijn klooster begon zat ik al vanuit de modder toe te kijken. En als je dat niet gelooft moet jij maar eens bedenken hoe ik dat dan in vredesnaam kan weten. Ludolf, jonkheer Keppel, Mathijs Ooster (wat een charmeur was dat trouwens), ze hebben hier allemaal over dit pad gelopen. De laatste tijd was het wel druk hier. De selectiecommissie noemen ze zichzelf geloof ik. Wat hadden ze het zwaar zeg. Tot er één ‘we nemen Gosse Jongstra!’ riep. En toen was alles in orde. Als het maar niet weer een nieuwe fruitsoort is voor in de boomgaard, nou, het zal mij benieuwen’. Maar ons kikkervisje liet de oude pad zijn monoloog en was allang weggezwommen. Later, toen ons visje een klein kikkertje was, liep die Gosse Jongstra regelmatig door het bos. En dat was dus geen nieuwe fruitsoort. Maar wie was het dan wel? Niemand wist het. Pad Methusalem klaagde dat de bunzing er niet meer was, die wist dat soort dingen altijd feilloos te vertellen. De waterrat, die wel eens in de keuken van het landhuis kwam, wist iets meer. In ruil voor drie vette eendekuijken liet hij los dat Gosse Jongstra een I.V.N was of had, precies wist hij het ook niet. De speculaties barsten los. I.V.N.: Iets Voor Natuur? Iets Van Niemand?, riep onze kikker. Iedereen Voor Neon?, riep de zwaluw, die wel eens in de stad kwam. Maar de merel wilde hem aftroeven en riep ‘ In oostbroek Verkeer Nooit’, want hij haatte het verkeer, dat al aan vier familieleden het leven had gekost. Maar tot ieders geluk besloot Gosse Jongstra, die natuurlijk een echte natuurliefhebber was, voortaan buiten zijn stukken te lezen, op de stam van een omgehakte boom. De Boomkruiper, meneer Zwartkop en de Grauwe Vliegenvanger namen onopvallend plaats op een tak boven zijn hoofd die uitstekend zicht bood op de papieren, getiteld ‘de taak van een Natuur- en milieu-educatie-consulent’. Er stond het volgende. ‘Bla, bla, blabla, ‘het geven van adviezen en ondersteuning op het gebied van natuur- en milieueducatie aan principe iedereen in de provincie die daar behoefte aan heeft’. Aha!, verder lezen was niet nodig. In de vergadering die volgende morgen werd gehouden op een dikke boomstam in het moeras werd alles besproken. ‘Dat is misschien iets voor ons muggenprobleem’, zei de eekhoorn en krabde zich achter zijn oren.’ Die meiden verpestten ons hele leefmilieu’. Maar na lang praten, wikken, wegen, zes voorstellen en een stemming kwam ‘het Geraas’ als grootste probleem uit de bus. De dieren besloten de aandacht te trekken van Gosse om hier iets aan te doen. Maar hoe hard ze het ook probeerden, Gosse had niets door. Een gat in de brug, drie kikkers die voor zijn voeten sprongen, een concert van dertig mezen; niets werkte. En het Geraas bleef onverminderd voortduren. Sommige dieren beweerden zelfs dat het steeds erger werd en langzaam dichterbij kwam. Het provinciale beleidsplan van de Gemeente Utrecht bewees nog eens dat ze aan het juiste adres waren. Er stond in: ‘Milieu-educatie is het bevorderen van een bewustwordingsproces...bla,bla... gericht op het beschermen van de kwaliteit van water, bodem en lucht, en waar nodig het tegengaan van lawaai, straling en trilling’. Dus toen Gosse Jongstra zijn nieuwste column scandeerde over de weide (die u straks zult zien) besloten de dieren de eerste stappen te nemen tot de oprichting van het Instituut. ‘Dit wordt een dwarse protestcolumn’, zei Gosse. ‘We doen het

zelf wel', zeiden de dieren. 'In de eerste plaats', zei Gosse, 'blijven we vechten voor een beter beleid. Dat vergt taaiheid van onze kant. We moeten met iets nieuws komen: het milieu wordt onze werkgever! Moeten wij ons in de natuur- en milieubeweging laten afschepen met 'behoud van uitkering-projecten', werklozenprojecten en hoe ze ook maar mogen heten? Terwijl miljarden overheids gelden worden gepompt in grootschalige, vaak sterk vervuilende bedrijven! Wordt het geen tijd dat we niet meer braaf onze hand ophouden voor een fooi maar de rug rechten en opkomen voor betaald werk in de milieuvriendelijke sector?' Gosse strekte zijn rug en genoot van het landschap vóór hem. De hamer in de dierenvergadering viel. 'We zullen de natuur en het milieu wel tussen die oren krijgen', klonk het in koor. 'Op naar een goede toekomst!'

De acteur neemt zijn hoed af en gebaart de wandelaars verder te lopen.

Tweede brug: Heden.

De acteur verwelkomt de wandelaars vanaf de uitkijktoren.

Ja, welkom wandelaars. U heeft gehoord hoe het allemaal begonnen is. Maar inmiddels is er veel veranderd hoor, welkom in het Heden!

Ging Gosse in 1983 nog bij een kinderboerderij in Amersfoort op bezoek om de stal te laten veranderen in een heuse groepsruimte, tegenwoordig staat het I.V.N. op de stoep bij natuur- en milieu- Professionals. Er springen hier overigens nog steeds nazaten van de vlo rond die toen in de jas van Gosse kroop. In ieder geval, belangrijke thema's voor I.V.N. anno 2004 zijn duurzaamheid, water, natuurgerichte recreatie en vernieuwing van methodieken onder de naam Natuur&Milieu Inspiratie... Het Instituut dat de dieren hier in 1983 oprichtten heeft in de afgelopen 20 jaar herhaaldelijk expeditie ondernomen om de dreiging van het Rode Gevaar te onderzoeken. Helaas heeft dat aan enkele expeditieleden het leven gekost die zich, in hun ijver voor het behoud van Landgoed Oostbroek, te dicht bij het Geraas waagden. Ook het Instituut maakte een modernisering door. De activiteit verplaatste zich van het bedompte moeras naar het heldere meer dat u hier ziet aan uw rechterhand. Dat kwam zo. De kikkers verloren zich meer en meer in het vangen van vette vliegen nadat uit hun onderzoek was gebleken dat het met het moeras zo'n vaart niet zou lopen. Het zou tot in lengte van dagen het domein blijven van de moeraspoelslak, het draaikevertje en de zoetwaterpissebed. Nog even overwogen ze om de ringslang op één of andere manier terug te halen, maar bij nader inzien prefereerden ze een rustige levenswijze. Toen ook nog bleek dat de activiteiten van de kikkers in de winter grotendeels stillagen vonden de andere dieren het welletjes. In de rietkraag werd de roep om professionalisering steeds luider. 'Het gaat om de grote, overkoepelende lijnen', riep de tafeleend. 'Vanuit het moeras ziet de wereld er altijd hetzelfde uit, maar als je kunt vliegen weet je wel beter'. 'Die gele auto's bijvoorbeeld, met die blauwe zwaailichten erop, die zorgen voor een behoorlijke geluidsvervuiling'. 'En die rijden echt overal! Wie zegt dat ze morgen niet bij ons voor het landhuis staan?' 'En vergeet ons niet', klonk ook een andere stem. 'Wij zijn hier regelmatig maar als je kijkt zijn we weg' Weet u wie ik bedoel? Nee? Het zijn de reeën, sinds kort officieel adviesorgaan van het Instituut. Hun meest recente advies was informatie inwinnen over de huidige toestand van het I.V.N. Zou de tijd nu misschien rijp zijn om samen te werken of een alliantie te vormen of zo?, vroegen ze zich af. Het I.V.N. was inderdaad veranderd. Al na een week wisten een paar konijnen contact te leggen met I.V.N.-consulent Beatrijs. 'Wat is de bedoeling voor 2004?', vroegen de konijnen wijs en ze gaven haar een korte introductie op het doel en de werkwijze van het Instituut. Beatrijs luisterde belangstellend. Ze ging zitten op de onderste trede van deze uitkijktoren en haalde het werkplan voor 2004 uit

haar tas. ‘Lees maar mee’, zei ze, ‘waar de rol van het I.V.N.-consulentschap Utrecht in 2004 uit zal bestaan. Naast bekende woorden als ‘voorlichtings- en educatieprojecten’, ‘cursussen’ en ‘voorlichtingsbijeenkomsten’ lazen de konijnen allerlei begrippen waar ze nog nooit van hadden gehoord: ‘marktverkenning’, ‘resultaatgericht’, ‘haalbaarheidsonderzoek’, ‘prépensioen cursus’, ‘contact leggen met geïnteresseerde ondernemers. ‘Dat is business en politics’, piepte opeens een stemmetje van onder de uitkijktoren. Het was de stoere woelmuis die net een week geleden op het Landgoed aan was komen trippelen en als eerste het Geraas succesvol had getrotseerd door over te steken over de fietsbrug. De brilkikker -als enige overgebleven uit de oude garde-, die uit nieuwsgierigheid naar het meertje was verhuisd, sprong naderbij. ‘Gaan jullie dan eindelijk geld verdienen, Beatrijs?’, vroeg hij. ‘Dat wilde Gosse toch zo graag?’ Maar Beatrijs verstond hem niet. Ze was verdiept in haar werkplan en dacht na over de acquisitie van nieuwe opdrachten. Na een tijdje stond ze op. ‘Nou, dag hoor!’, zei ze, ‘ik ga weer achter mijn computer zitten’. ‘Als het goed is wordt vandaag de nieuwe website gelanceerd: www.natuurwerk.nl. En dat wil ik niet missen!’ Energiek liep ze richting landhuis. ‘Website?’, ‘Website?’, ‘Wat is dat?’ Het gekwetter en gekwaak barstte los. De spin fluisterde uiteindelijk de meest plausibele uitleg. ‘Ik maak die namelijk zelf ook’, voegde hij er trots aan toe. En hij glimlachte naar een paar vliegen die hij zo trachtte te verleiden eens van zijn werk kennis te nemen. De rust keerde weer. Maar niet voor lang, want nauwelijks een week later werd het landgoed overspoeld door kinderen met rode rugzakjes. Alle hoeken, gaatjes, holletjes en bladerhopen werden door de dieren benut om in weg te kruipen. Uit de rode rugzakken kwamen allerlei vreemde instrumenten te voorschijn. Een konijn keek vanuit zijn holletje angstig toe hoe met een glazen ding zijn pootafdruk werd bekeken. De eenden in het meer zwommen snel naar achteren toen de uitkijktoren bevolkt werd door kinderen, rode rugzakjes en verrekijkers. Toen de kinderen ’s avonds waren verdwenen lagen er bij Gevonden Voorwerpen (onder de populieren) acht kleine spiegeltjes en een kompas. De volgende dag rond lunchtijd werd Beatrijs met smart opgewacht door verontruste bosbewoners. Ze troffen haar op het grasveld, iets verderop. In geuren en kleuren vertelden ze over de Rode Invasie, die in hun fantasie inmiddels een voorbode was geworden van het naderende Rode Gevaar. Maar Beatrijs begon hartelijk te lachen. ‘Nee hoor, maak je maar niet druk’, zei ze. ‘Dat was Ridder Roeland maar’. ‘Die rugzakjes verspreiden we in samenwerking met recreatieondernemers. Slim hè?’ ‘Ridder Roeland?’, vroeg de brilkikker. ‘Maar die stamt toch uit een heel andere tijd? Dat was toch ongeveer de tijd van abt Ludolf dacht ik zo’. ‘Het is ook maar een verhaal hoor’, antwoordde Beatrijs. ‘Je vindt zelf toch ook dat men meer over jullie Instituut te weten moet komen om het Landgoed te beschermen? Nou, dat zijn ze gisteren komen doen’. Beatrijs ging lekker op haar rug liggen in het gras. Ondanks al het gedoe, ellenlange vergaderingen en pagina’s vol doelstellingen voelde ze zich helemaal tot rust komen. Ze nam een diepe snuif van de gezonde boslucht. ‘Natuur en Milieu Inspiratie’, dacht ze. ‘Als we nou eens iedereen een flesje van deze zuivere lucht konden opsturen’.....

Hier eindigt het verhaal. De acteur neemt zijn hoed af en gebaart de wandelaars verder te lopen.

Derde brug: Toekomst

De derde acteur staat klaar op de brug. Hij neemt zijn hoed af als hij de wandelaars aan ziet komen en neemt plaats op de brugleuning.

Kom op de brug, luister en huiver.....

Ik vertel u hier het verhaal dat nog gemaakt moet worden: het verhaal van de Toekomst. Oh, ogenblik, er is iemand die mijn aandacht vraagt. *De acteur buigt zich over de brugleuning en tuurt het water in.* Nee, hier, onder de brug!, *zegt hij. De acteur buigt zich nog dieper voorover om onder de brug te kijken.* Oh, hallo!, *roept hij. Dan komt hij weer omhoog.* Dat was de karper. Sorry hoor, maar die probeert de hele tijd mijn aandacht te trekken. Het gaat over het Verhaal van de Heuvelrug. U weet wel, die stuwwal die bestuurlijk zo onhandig verspreid ligt over verschillende provincies. Ik hoor net van de karper dat hij geniet van het zuivere water dat daar vandaan komt. Dat water lukt het nog wel om hier verzeild te raken, maar voor dassen bijvoorbeeld is het rampzalig. Die moeten wel 100 wegen en hekken oversteken om eens wat meer van de wereld te zien, laat staan al die bebouwing waar ze onderweg doorheen moeten. Nou weet de karper wel dat er geweldige toekomstplannen zijn om ecoducten en ecotunnels te bouwen, maar hij wil u laten weten dat ze zich bij het Instituut toch ongerust maken. Gisteren heeft hij er toevallig een workshop gevolgd, georganiseerd door drie reeën. De workshop heette ‘de angst voor het edelhert’, en ging eigenlijk over het immigratievraagstuk. Nu de ecologische hoofdstructuur bovenaan uw agenda staat bestaat de kans dat die edelherten over niet al te lange tijd opeens voor onze neus staan, hier op landgoed Oostbroek. De karper vertelde me dat binnen het Instituut de meningen hierover toch wel heel erg verdeeld zijn. De waterdieren en de vogels, onder leiding van een paar fanatieke libellen, overwegen de grenzen te sluiten. ‘Het is hier de laatste jaren alleen maar drukker geworden met dieren die op de vlucht zijn geslagen voor het Rode Gevaar, klagen ze. ‘Wat zal er van ons Landgoed worden als straks ieder dier zomaar binnen kan trekken? Nou, die groep kreeg dus flink ruzie met de reeën, die zich voor de verandering eens van hun sterke kant lieten zien. Zij kunnen niet wachten op de komst van hun grote broers van de Veluwe, en zijn nu al bezig met de voorbereidingen voor een grandioos welkomstfeest. De karper zwom erbij en luisterde ernaar. Hier komen we niet uit, dacht hij. Dus vandaar dat hij zoëven onze aandacht vroeg. Kunt u het Instituut, of liever gezegd het I.V.N. een advies geven? Nou had ik toch al wat op dat gebied voorbereid.. *De acteur deelt de A5-jes uit.* Hierop mag u uw adviezen en wensen voor de toekomst van I.V.N. met stift neerzetten. Enne, doe mij een plezier. Denk ook even aan de karper... Als u klaar bent kunt u uw wens inleveren bij(IVN-er) en wordt hij opgehangen in onze prachtige wensboom.

Hartelijk dank voor uw aandacht, prettige dag verder.

Gebruikte bronnen:

- Tijdsbeeld IVN Consulentschap Utrecht 1983 en 2003
- Aanstellingsbrief 1983
- Utrechts Nieuwsblad
- Taak natuur- en milieueducatie consultant
- Provinciaal beleidsplan milieu-educatie en milieuvoorlichting uit 1983
- Dwarsgeschreven, column uit 1983 van Gosse Jongstra
- Folder IVN Consulentschap Utrecht, 2003
- Werkplan 2003
- Werkplan 2004

IVN Utrecht 20 jaar

- Folder NP Utrechtse Heuvelrug
- Artikel voer 'Het verhaal van de Heuvelrug'
- Achtergrondinformatie Natuur&Milieu Inspiratie
- Boekje 'Ridder Roeland en de instrumenten'
- Diverse boekjes over de historie van Landgoed Oostbroek

Gesineke Veerman, feb. 2004